

Högskolereformen

Ett studium av den lagda propositionen om högskoleutbildningen visar, att utbildningsministern arbetat under hård tidspress. Han har också varit bunden av beslut som den föregående regeringen fattat och av åtgärder som den vidtagit. Tyvärr stödde koalitionsbrodern centerpartiet flertalet av besluten, vilket inte kan ha gjort arbetet lättare för honom.

I en ledare i Svensk Tidskrift 1975 framhölls ett av de grundläggande fel som gjordes under utredningsperioden. "Hur kan man begära att universitetslärarna skall kunna vinnas för tanken på i och för sig nödvändiga reformer inom högskoleväsendet, om man på ett demonstrativt sätt ställer dem utanför hela utredningen?" Men så gick det till. Planeringen fick redan från början en starkt byråkratisk slagsida. Den högre utbildningen betraktades som vilken statlig verksamhet som helst, som det gällde att styra och organisera med hjälp av en kraftigt utbyggd hierarki av styrelser och nämnder. Att få slå samman universiteten – som i första omgången inte ens skulle få ha rätt att kalla sig universitet – med tex hushållsskolorna till en gemensam högskola, styrd av representanter för det allmänna, var en förhoppning som inte upphört att spöka.

Hr Wikström har kämpat med en viss framgång mot den toppbyråkrati, som sex regionala styrelser kommer att innebära. Själva organisationen är han inte ansvarig för. Om den har 1975 års riksdag beslutat. De sk allmänintressena skulle få ett avgörande inflytande i dessa styrelser. Avsikten, knappast dold, var att LO tillsammans med politiker och en lämpligt avvägd TCO-svans

skulle dominera och därmed utöva kontroll över all undervisning ovanför gymnasieskolenivån. Men av LO:s senaste remissvar på utredningsförslaget till högskolelagens § 2 framgår, att enligt LO skall forskningen underställas utbildningen. Därmed vore fri forskning i princip slut i Sverige. Hr Wikström har med ett raskt grepp gjort om paragrafen i sitt eget förslag till högskolelag och därmed räddat forskningen.

Men regionsstyrelserna finns kvar. Utom att de redan inledningsvis kostar 8 miljoner kr kommer de att ålägga underställda högskoleenheter mängder av dyrt och personalkrävande arbete till ännu outräknade belopp. Här läggs en fast grund för ett betungande centralstyre, om inte goda krafter, främst hr Wikström själv, kämpar emot.

Beträffande universiteten och specialhögskolorna kommer undervisningsformerna inte att skilja sig mycket från de nuvarande. Större delen av högskoleutbildningen blir spärrad, vilket är nödvändigt, men de traditionellt ospärrade utbildningarna vid främst filosofisk fakultet förblir fria. Hr Wikström har särskilt ömmat för humaniora och har allvarligt understrukit behovet av ökad svenskundervisning, vilket är något att vara tacksam för.

I fråga om tillträdet till de spärrade linjerna har han varit bunden av tidigare riksdagsbeslut, som innebär ett otroligt tilltrasslat och svårgenomträngligt kvoterings- och meritberäkningssystem. Starkt förenklat kan man beskriva systemet så, att det garanterar plats för studerande med annan än traditionell gymnasieutbildning, vilket i motsvarande mån försämrar möjligheterna för dem

som skaffat sig sådan utbildning. Genom att ospecificerad arbetslivserfarenhet ges ett förhållandevis högt meritvärde, kommer dessutom många ungdomar att tvingas ta omvägen över ett par års förvärvsarbete innan de kan komma in vid de mest eftertraktade utbildningarna. Avsikten har givetvis varit att prioritera social omfördelning framför kraven på behandling efter individuell förtjänst. Begreppet "återkommande utbildning" har fått bilda täckmantel för en lång rad tvivelaktiga eller direkt orimliga inslag i reformen.

Själva tanken att åstadkomma möjligheter till återkommande utbildning kan väl vara riktig. Den innebär att man skall kunna förlägga studier till olika delar av sitt liv: börja en gång, vara borta under åtskilliga år, komma tillbaka. Många linjer på olika nivåer skall underlätta – svårt blir det alltid. Från universitetshåll har sagts att universiteten nu får hålla folkhögskola. Varför inte? Kurser i språk eller historia eller matematik för äldre är ingenting att se ned på, och om statsmakterna har råd och lust att ge folk möjligheter till ökad allmänbildning är det utmärkt.

Men så är inte vuxenutbildningen menad. Den bygger snarare i sin socialdemokratiska tappning på övertron att högre utbildning automatiskt skall medföra ökad jämlikhet i samhället och mellan könen. Den förutsätter på något sätt att den som saknar studiebevågning – och sådana människor finns faktiskt – skulle vara sämre än andra: men så är det ju inte. Studieintresse vaknar inte hos alla, men om så sker må det vara riktigt att det kan tillfredsställas. Samtidigt måste det klart understrykas, att alla högre studier kräver förkunskaper från lägre stadier som grund. Annars måste de högre studiernas nivå sänkas, och då rimligen för alla. Det är ingen önskvärd utveckling.

Trots allt är det kanske bättre att propositionen kom i år än nästa år. Nu blir det en liberal utbildningsminister som för den nya organisationen ut i livet. I ett avseende får hr Wikström vara beredd att ta strid: socialdemokraternas centraliseringsiver förblir oförändrad, och i propositionen finns inbyggd en mångfald av möjligheter till överorganisering och ökad byråkrati.